

Η Μουσική ως φυσικός φορέας καλλιέργειας, ευρύτερης πνευματικής καλλιέργειας και πολιτισμικής ανατροφοδότησης στην παιδευτική πράξη.
Η καθ'ημάς μουσική ως διαπολιτισμικό διακύβευμα¹

1. Το ενιαίο της Μουσικής (Πράξη & Θεωρία)

Οι συνήθεις εκπαιδευτικές πρακτικές Δυτικής Μουσικής στην Ελλάδα, δεν μπορούν να ιδωθούν ξεκομμένες από τα προβλήματα αφομοίωσης που δημιουργήθηκαν με τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις των τελευταίων 180 χρόνων. Έτσι η στρεβλή πρόσληψη της δυτικής Μουσικής στον ελληνικό παιδαγωγικό τομέα, επιτείνεται μέσα σ' ένα πλαίσιο μιμητισμού απέχοντας παρασάγγας από την βιωμένη κεντροευρωπαϊκή μουσικο-παιδαγωγική παράδοση, με όλες τις αυτοαναιρέσεις και ασυνέχειες της (βλ. Dalcroze, Orff, Kodaly), σ' ένα μεταβιομηχανικό σύστημα γενικευμένης εμπορευματοποίησης. Σ' αυτό το επιβαρημένο πλαίσιο, στόχος των εκπαιδευτικών πρακτικών Δυτικής Μουσικής στην Ελλάδα είναι - ή θέλει να προσδιορίζεται - η διαρκής επιδίωξη μιας εξειδικευμένης εκπαίδευσης που να καταρτίζει ειδικούς - επαγγελματίες.

Ειδικότερα - και μέσα σ' αυτό τον κατακερματισμό - το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα καταλήγει να ευτελίζει την θεωρία, αντιμετωπίζοντας την ξεκομμένη και όχι αναγκαστικά συνδεδεμένη με την πράξη, ακυρώνοντας έτσι μια καταγεγραμμένη ιστορική πραγματικότητα (με αφετηρία την κλασική αρχαιότητα): ότι Πράξη και Θεωρία είναι οι 2 πλευρές ενός και μοναδικού νομίσματος, εν προκειμένω της μουσικής. Η πράξη προηγείται ως μιμητική ηχοκινητική διαδικασία και η θεωρία δεν είναι άλλο από την επιστημονική, λογική εξήγησή και ανατροφοδότηση της πρώτης. Αν συνυπολογίσουμε το, ότι η μουσική στη δυτική παιδεία τείνει να ταυτίζεται με τη γραφή της, και να θεωρείται η δεύτερη προϋπόθεση της πρώτης, τότε προσεγγίζουμε την διαστρέβλωση που έχει υποστεί η θεωρία της μουσικής: *οι έννοιες οριοθετούνται με βάση την οπτική (γραπτή) αναπαράσταση της μουσικής*. Η σύγχυση που επέρχεται τότε είναι μεγίστη και η αποδοχή της σχεδόν καθολική (βλέπε τι είναι *κλίμακα, μέτρο, συγκοπή, σολφέζ, πτυχίο αρμονίας, δίπλωμα σύνθεσης, οργανογνωσία, ιστορία της μουσικής ...*)

Ο προβληματισμός που (και) το συνέδριο - με βάση τα παραπάνω - θα μπορούσε να αναδείξει, συνδέεται τόσο με τη έλλογη διαπραγμάτευση των αισθητών (οργανοπαιξία κ.λ.π) όσο και με την αναδιάρθρωση των λεγόμενων επιστητών (θεωρητικά μαθήματα κ.λ.π.) Άλλη βασική προέκταση του θέματος είναι η αναπροσαρμογή του τρόπου επιλογής φοιτητών στα Τμήματα Μουσικής Επιστήμης των Α.Ε.Ι. Το ισχύον σύστημα δεν κατοχυρώνει με τον καλύτερο τρόπο την μουσική ικανότητα (αντίληψη σύνθετων μουσικών εννοιών) ως προϋπόθεση της μελέτης της μουσικής υπό το επιστημονικό πρίσμα, αλλά ελέγχει περισσότερο μηχανιστική λογική αποκομμένη από την πραγματικότητα (αρμονία) ή την αντίληψη κατακερματισμένων μουσικών εννοιών με τρόπο σχεδόν αντιμουσικό (dictée).

2. Προφορικότητα & Λογιότητα

Πρόκειται για τη συνύπαρξη και την άσκοπη (ενίοτε) σύγκρουση των δύο μορφών μουσικής πράξης που εδράζονται ιστορικά σε δύο τεμνόμενους αλλά διακριτούς τρόπους ζωής. Η προφορικότητα εντοπίζεται κυρίως στο χώρο αλληλεπίδρασης της αγροτικής κοινωνίας με τα λαϊκά αστικά στρώματα, όπου η έκφραση- και κατά συνέπεια η μουσική - είναι σχεδόν πάντα προφορική. Η λογιότητα σηματοδοτεί, ως επί το πλείστον τις πρακτικές και τις

¹ Από την προετοιμασία του Συνεδρίου με θέμα *Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα. Μουσική & Παιδεία - Αναδρομή, αξιολόγηση και προοπτικές*. Τρία βασικά σημεία προβληματισμού πάνω στον κεντρικό άξονα του προσυνεδριακού διαλόγου του 2006.

αντιλήψεις των ανερχόμενων αστικών στρωμάτων για την πρόσληψη και διάδοση της μουσικής. Βασίζεται στο γραπτό κείμενο, εξηγεί την πράξη και συνήθως στοχεύει στην αρτιότητα της εκτέλεσης με στόχο την κοινωνική επιβράβευση. Οι δύο όροι συχνά συναντώνται ως *λαϊκή* και *κλασική* μουσική, η δεύτερη απαντάται και ως *έντεχνη* μουσική και κάπου εδώ έρχεται και το ζήτημα των Καλών Τεχνών που συμπληρώνει τη διαδεδομένη άποψη περί ανωτερότητας της δεύτερης έναντι της πρώτης. Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι, η προσάρτηση της ελληνικής (προφορικής-*παραδοσιακής*) μουσικής στο εκπαιδευτικό κορμό, μέσω του θεσμού των Μουσικών Σχολείων, επιφορτίζει τα τελευταία, με το βαρύ έργο αναζήτησης γενικών αλλά και εξειδικευμένων κανόνων και στόχων διδασκαλίας. Ο κίνδυνος προσαρμογής και υπαγωγής της προφορικής μουσικής στο πλαίσιο της λόγιας μουσικής, όπως και αν αυτή εννοείται ή παρανοείται, καθώς και ο κίνδυνος μουμιοποίησης (στείρο φολκλόρ) της προφορικότητας είναι ορατός.

3. Ανατολική - Δυτική Μουσική: Διχοτομία & Συναλληλία

Η Ελλάδα ως κράτος και ως εθνική ιστορική ταυτότητα βρίσκεται στο γνωστό σταυροδρόμι τριών ηπείρων που συγκροτούσαν και συγκροτούν 3 διαφορετικές πολιτισμικές μεγαλοομάδες. Εν τέλει, οι δύο απ' αυτές (διευρυμένη ανατολή και δύση) συναρθρώνουν τις συντριπτικά ισχυρότερες διαδραστικές σχέσεις. Σχέσεις δύναμης, ετεροβαρείς κατά περίπτωση, που παλαιότερα έκλιναν προς το μέρος της Ανατολής, ενώ τώρα κλίνουν προς το μέρος της Δύσης.

Τα ισχυρότατα πολιτικά διλήμματα που ενδεχομένως υπήρξαν ψευδοδιλήμματα, έχουν φορτίσει και φορτίζουν ακόμα τις κοινωνικές ομάδες και θεωρήσεις, ανακλώντας το φορτίο αυτό και στη μουσική. Η αναζήτηση κοινών και μη κοινών στοιχείων των συνόλων «Ασία» και «Ευρώπη» δεν οδηγεί βεβαίως στην «Ελλάδα», η νηφάλια εξέταση όμως των ανατολικών και δυτικών ιστορικών συνιστωσών του ελληνικού πολιτισμού είναι βασικό έργο του συνεδρίου. Τα πολιτισμικά εκατέρωθεν δάνεια και αντιδάνεια έχουν διαμορφώσει ένα πολυσύνθετο ελληνικό περιβάλλον, η συνειδητοποίηση του οποίου στην προκειμένη περίπτωση βοηθά σε επαναχάραξη πρακτικών παιδείας - έξω από τις γνωστές *χρήσιμες* ανάδελφες θεωρήσεις - και οπωσδήποτε σε περισσότερο απροκατάληπτες τοποθετήσεις.

Βασίλης Βέτσος
Στέργιος Ζυγούρας

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2006